

Vnitřní a vnější / Vnější a vnitřní / Zvnějšnění / Zpředmětnění

Ladislav Hejdánek

jedná se o část původního dokumentu:

[1993](#)

- ♦ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 23. 4. 1993
- ♦ philosophical diary – record, Czech, origin: 23. 4. 1993

Vnitřní a vnější / Vnější a vnitřní / Zvnějšnění / Zpředmětnění

Kritika zpředměťování a vůbec zpředměťující tendence hlavního proudu evropského myšlení není vůbec nová, ale přece jenom relativně nedávná. Někteří autoři ji historicky zařazují jako „ústřední motiv romantické teorie poznání“. Jako myslitelé obzvláště významní v tomto ohledu se uvádějí na prvním místě Fichte, Schlegel a Novalis. V jistém zjednodušení však lze počátek oné myšlenky vidět v Leibnizově pojetí monád. Leibniz jako první důsledně uvedl do filosofie myšlenku nitra, niternosti, vnitřní stránky jsoucna, která je principiálně nepřístupná zvenčí. Známý je jeho v jistém smyslu dobře karteziánský argument mozku jako nějakého mlýna nebo továrny. Kdybychom mohli zmenšeni vstoupit do této továrny, mohli bychom procházet všemi jejími sály, chodbami a odděleními, ale s myšlenkou bychom se nikde nesetkali. (To dnes připomíná zcela běžný rozdíl mezi hardwarem a softwarem.) Vnitřní tedy neznamena něco menšího „uvnitř“, na co se jemnějšími prostředky přece jenom můžeme podívat a dotknout se toho. Bohatost celého vnitřního světa se vejde do pseudo-fyzického bodu, jímž je jednoduchá monáda. Leibniz problém vztahu mezi vnitřním a vnějším ovšem svým myšlenkovým modelem monády jen otevřel a ponechal jej příštím myslitelským generacím. Romantismu byl tento důraz na niternost blízký, ale sama myšlenka rozhodně romantická není a romantismus byl jejímu rozvíjení spíše na překážku než ku pomoci. Proto bez ohledu na romantizující ingredience společné celé plejádě významných myslitelů (ostatně nejen německých, ale německou filosofií nepochybně ovlivněných) můžeme docela přesně sledovat inherentní filosofické motivy a zejména odlišné prostředky myšlenkového zpracování jednotlivých velkých myslitelů, kteří jsou zahrnováni pod pojem romantického myšlení a případně romantické vědy. Rozhodující krok kupředu vidím v Hegelovi, který na rozdíl od Leibnize pojal vztah mezi vnitřním a vnějším dějově, událostně, možno říci dynamicky. Jeho de facto protiromantický (ale také protileibnizovský!) důraz lze vidět ve vymezující formuli, že co se nezvnějšnilo, nebylo ani uvnitř. Proti tomu znovu zaprotestoval Kierkegaard krajně zveličeným podtržením rozhodujícího významu niternosti. A jsme u dnešního problému.

(Berlín, 930423–1.)